

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на научната степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (земеделие)“

Тема и автор на дисертационния труд:

Тема: „Българското селско стопанство след макросоциалната трансформация“

Автор: проф. д-р Пламена Георгиева Йовчевска

Член на научното жури: проф. д-р Дарина Русчева Тодорова, Институт за икономически изследвания при Българска академия на науките, научна специалност Икономика и управление (селско стопанство), професионално направление ш. 3.8 Икономика, назначена със Заповед № РД 05-172/29.09.2022 г. на Председателя на Селскостопанска академия.

I. Актуалност на проблема

Темата на дисертационния труд е с безспорна актуалност, важна за икономиката на страната, сложна за изучаване, поради комплексния си характер и недостатъчно изследвана от българските аграрикономисти. Авторът много добре обосновава своя избор чрез: сложните процеси в българското земеделие през последните три десетилетия, „...чийто генезис датира от макросоциалната трансформация през 90-те години на XX век“; необходимостта от рамкиране на предметния спектър за анализ на обществените отношения в селското стопанство и фокусиране върху значението на макросоциалната трансформация за крайните икономически резултати в отрасъла; сложната природно-обществена значимост на фактора „земя“; системността при изучаване на динамиката и характера на обществените отношения в българското селско стопанство след макросоциалната трансформация и потребността от създаване на концептуален модел на основата на парадигмата на социалното взаимодействие. Именно в този специфичен, комплексен поглед, не само от икономическа гледна точка, а и от социална, е и оригиналността на идеята на автора да посвети своето изследване на тази тема.

II. Цел, задачи и методи на изследване (хипотези на дисертационния труд)

Целта на дисертационния труд е: да се изготви „... собствен концептуален модел на проблема с трансформацията и процеса на развитието ѝ, в който аналитично да се разграничат негови проявления в икономическата, политическата и социокултурната сфера, с отражение върху качеството на жизнената среда“. *Обектът на изследване* е „...процесът на развитие на българското селско стопанство при трансформацията, следствие от макросоциалната промяна в обществената среда (политическа, стопанска и качество на жизнената среда) у нас“. *Предметът на изследване* – „...взаимоотношенията между политика, стопанска активност и жизнена среда на човека, релациите между трите сфери и състоянието на взаимопроникване между тях при макросоциалната трансформация в България“.

За реализирането на целта в дисертационния труд се поставят за изпълнение няколко групи задачи, свързани с теорията, с аналитични оценки и конструктивни виждания.

Изследователската теза е, че „Взаимопроникващите влияния на политика, стопанска дейност и жизнена среда на човека и обществото/социума, в специфичните за страната условия на макросоциална трансформация, води до промяна в икономическата система на българското селско стопанство“.

Обобщението, което се налага е, че целта, задачите и изследователската теза, са ясно и точно формулирани, и са логически обвързани с идеята за разработването на дисертационния труд и с избраната му структура. Целта и поставените задачи са успешно изпълнени. А изследователската теза – потвърдена от получените резултати от направеното изследване.

В дисертационния труд е използван комплекс от научни методи и подходи, което следва да се оцени положително, предвид сложния и мултидисциплинарен характер на избраната проблематика. Подходът за извеждане на някои ограничителни условия – чрез отграничаване на времевите срезове, с цел да се открият по-добре проявленията на процесите и тенденциите в българското селско стопанство след макросоциалната трансформация е правилен.

III. Нагледно представяне и интерпретация на получените резултати.

Използвана литература

Изследването в дисертационния труд е извършено на основата на богат фактологичен материал (литературен, икономически, социологически и емпиричен),

който е много добре систематизиран и прецизно предложен (фигури - 76, таблици - 11 и схеми - 3). Стилът и езика са ясни и точни. В дисертационния труд са представени 72 литературни източника, от които на кирилица - 40 бр. и на латиница - 32 бр. (монографии, статии и др.).

IV. Приноси на дисертационния труд

Основни научно-фундаментални приноси:

1. Многоаспектен, обзорен научен анализ на развитието на селското стопанство в България след макросоциалната трансформация през 90-те години на XX век, направен на основата на комплексно разглеждане на значимостта на отрасъла за националната икономика, осигуряване на поминък и прехрана на населението в кризисни периоди и съхраняване на жизнената среда.

2. Авторова адаптация на модела за социалното въздействие, която позволява да се приложи интердисциплинарно икономическо и социологическо знание, с цел да се изведат ендогенните възможности пред селското стопанство на България при макросоциалната трансформация.

3. Обосноваване на промени в икономическата структура на селското стопанство на България като резултат от смяната на социално-икономическата система и на модела на обществото в страната.

4. Изследване на процесите в селското стопанство на България след влизането на страната в ЕС и открояване на диспропорции между негови подотрасли и сектори.

5. Разкриване на потенциални източници на синергии за българската природа чрез комплексно изучаване на връзката между рационалното използване на монополните природни качества и ролята на биологичния фактор и влиянието им върху системата на българското селско стопанство.

Основни научно-приложните приноси:

6. Проведени емпирични социологически изследвания, в резултат на които се обосновава висока екологична култура сред изследвани групи земеделски производители (от регион, типичен за дребноплощно производство и от национално представително емпирично социологическо изследване сред регистрирани земеделски производители).

7. Обосновават се „тесни места“ в процеса на информиране на стопанските субекти (земеделски стопани, административни органи и др.).

8. Аргументира се факта, че след макросоциалната трансформация българското селско стопанство е в хармония със „Зелената трансформация“.

V. Публикационна активност и оценка на качеството на научните публикации

От списъка на публикациите на проф. д-р Пламена Йовчевска може да се обобщи, че техният брой превишава неколkokратно изискванията на НАЦИД. Това се отнася и до цитиранията ѝ в научноизследователското пространство. Доказателство за качеството на научните ѝ публикации е отпечатването на 6 от тях в индексирани списания (Web of Science и Scopus), както и в реномирани и реферирани научни издания. По дисертационния труд са представени публикации, които отговарят на тематиката на дисертационното изследване.

VI. Критични бележки, въпроси и препоръки към кандидата

Дисертационният труд на проф. д-р Пламена Йовчевска представлява завършено, оригинално научно изследване, което съдържа важни теоретични, аналитични, оценъчни и конструктивни приноси, основани на дългогодишните творчески дирения на автора. Проф. Йовчевска е ерудиран учен-изследовател, с афинитет към изследване на сложни и комплексни проблеми на българското селско стопанство. Резултатите от това изследване обогатяват и надграждат съществуващите познания в изследваната област и имат важно значение за икономиката и практиката в България, както и за провежданата аграрна политика в страната. Те запълват една недоизследвана ниша в аграрикономическите изследвания в България. Това ми дава основание да препоръчам издаването на монография въз основа на изследването и получените научни и научно-приложни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Въз основа на приложените, от докторантката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ССА, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО.**

Въз основа на гореизложеното предлагам да се присъди на проф. д-р Пламена Георгиева Йовчевска научната степен “доктор на науките” в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (земеделие)“.

Дата: 08.11.2022 г.

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

/проф. д-р Дарина Русчева/

OPINION

on a dissertation for the degree of Doctor of Science in the field of higher education 3. "Social, Economic and Legal Sciences", professional field 3.8 Economics, scientific specialty "Economics and Management (Agriculture)".

Topic and author of the dissertation:

Topic: "Bulgarian agriculture after the macrosocial transformation"

Author: Prof. Dr. Plamena Georgieva Yovchevska

Member of the scientific jury: Prof. Dr. Darina Ruscheva Todorova, Economic Research Institute at Bulgarian Academy of Sciences, scientific specialty Economics and Management (Agriculture), professional field sh. 3.8 Economics, appointed by Order No. RD 05-172/29.09.2022 of the President of Academy of Agriculture.

I. Relevance of the problem

The topic of the dissertation is of undeniable relevance, important for the country's economy, complex to study due to its complex nature and insufficiently studied by Bulgarian agrarian economists. The author justifies his choice very well by: the complex processes in Bulgarian agriculture in the last three decades, "...whose genesis dates back to the macrosocial transformation in the 1990s"; the need to frame the subject spectrum for the analysis of social relations in agriculture and to focus on the importance of macrosocial transformation for the final economic results in the sector; the complex natural and social significance of the factor "land"; the systematic nature of studying the dynamics and nature of social relations in Bulgarian agriculture after the macrosocial transformation and the need to create a conceptual model based on the social interaction paradigm. It is in this specific, complex view, not only from an economic point of view but also from a social one, that the originality of the author's idea to devote his research to this topic lies.

II. Purpose, objectives and methods of research (hypotheses of the dissertation)

The purpose of the dissertation is: to make "... its own conceptual model of the problem of transformation and the process of its development, in which to analytically distinguish its manifestations in the economic, political and socio-cultural spheres, with implications for the quality of the living environment". *The object* of the research is "...the process of development

of Bulgarian agriculture under transformation, a consequence of macrosocial change in the social environment (political, economic and quality of living environment) in our country". *The subject* of the research - "...the relationships between politics, economic activity and the living environment of man, the relations between the three spheres and the state of interpenetration between them in the macrosocial transformation in Bulgaria".

In order to realize the goal, the dissertation sets several groups of tasks related to theory, analytical evaluations and constructive views.

The research thesis is that "The interpenetrating influences of politics, economic activity and the living environment of human and society/community, in the country-specific conditions of macrosocial transformation, lead to change in the economic system of Bulgarian agriculture".

The conclusion to be drawn is that the goal, objectives and research thesis are clearly and precisely formulated, and are logically linked to the idea of developing the dissertation and its chosen structure. The purpose and set objectives have been successfully fulfilled. And the research thesis - confirmed by the results obtained from the research.

In the dissertation a complex of scientific methods and approaches has been used, which should be positively evaluated, given the complex and multidisciplinary nature of the chosen problem. The approach of deriving some limiting conditions - by distinguishing the time slices, in order to better highlight the manifestations of the processes and trends in Bulgarian agriculture after the macrosocial transformation is correct.

III. Visual presentation and interpretation of the obtained results.

References

The research in the dissertation is carried out on the basis of a rich factual material (literature, economic, sociological and empirical), which is very well systematized and precisely presented (figures - 76, tables - 11 and diagrams - 3). The style and language are clear and precise. The dissertation presents 72 references, of which 40 in Cyrillic and 32 in Latin (monographs, articles, etc.).

IV. Contributions of the dissertation.

Main scientific-fundamental contributions:

1. A multifaceted, overview scientific analysis of the development of agriculture in Bulgaria after the macrosocial transformation in the 1990s, based on a complex consideration

of the importance of the sector for the national economy, providing livelihoods and nutrition to the population in times of crisis and preserving the living environment.

2. Author's adaptation of the social impact model, which allows to apply interdisciplinary economic and sociological knowledge in order to derive the endogenous opportunities for agriculture in Bulgaria in the macrosocial transformation.

3. Justification of changes in the economic structure of Bulgarian agriculture as a result of the change of the socio-economic system and the model of society in the country.

4. Studying the processes in Bulgarian agriculture after the country's accession to the EU and highlighting the disparities between its sub-industries and sectors.

5. Revealing potential sources of synergies for Bulgarian nature through an integrated study of the relationship between the rational use of monopoly natural qualities and the role of the biological factor and their impact on the Bulgarian agricultural sector.

Main scientific and applied contributions:

6. Conducted empirical sociological studies that resulted in substantiation of a high environmental culture among surveyed farmer groups (from a region typical of smallholder production and from a nationally representative empirical sociological survey of registered farmers).

7. Justify bottlenecks in the process of informing the economic actors (farmers, administrative authorities, etc.).

8. It is argued that after the macrosocial transformation Bulgarian agriculture is in harmony with the „Green Transformation“.

V. Publication activity and evaluation of the quality of scientific publications.

From the list of Prof. Dr. Plamena Yovchevska's publications it can be summarized that their number exceeds several times the requirements of NACID. This also applies to her citations in the research space. Proof of the quality of her scientific publications is the printing of 6 of them in indexed journals (Web of Science and Scopus), as well as in reputable and refereed scientific journals. Publications relevant to the dissertation research topic have been submitted.

VI. Critical comments, questions and recommendations to the candidate.

The dissertation of Prof. Dr. Plamena Yovchevska represents a complete, original scientific study that contains important theoretical, analytical, evaluative and constructive contributions based on the author's many years of creative research. Prof. Yovchevska is an

erudite scientist-researcher with an affinity for the study of complicated and complex problems of Bulgarian agriculture. The results of this research enrich and build upon the existing knowledge in the area under study and have important implications for economics and practice in Bulgaria, as well as for the agricultural policy pursued in the country. They fill an unexplored niche in agricultural economic research in Bulgaria. This gives me a reason to recommend the publication of a monograph based on the research and the scientific and applied results obtained.

CONCLUSION: On the basis of the different research methods applied by the PhD student, the correctly derived experiments, the made generalizations and conclusions, I consider that the presented dissertation meets the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, The Regulations on the Conditions and Procedure for the Acquisition of Scientific Degrees and for Holding Academic Positions at the SSA, which gives me grounds to evaluate it **POSITIVE**.

On the basis of the above, I propose to award Prof. Dr. Plamena Georgieva Yovchevska the degree of Doctor of Science in the field of higher education 3. "Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.8. Economics", scientific speciality "Economics and Management (Agriculture)".

Date: 08.11.2022

PREPARED BY:

/Prof. Dr. Darina Ruscheva/